

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА, МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, БЕЗПЕКИ ТА ГЛОБАЛІСТИКИ

УДК 327(470)7

Кормич Л.І., НУ «ОЮА»

ДЕТЕРМІНАНТИ ВОЄННОЇ СТРАТЕГІЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

В статті проаналізовані пріоритетні стратегічні цілі та завдання, що визначали та визначають спрямованість воєнної політики України за період від набуття незалежності до сьогодення. Основна увага приділена характеристиці правової бази воєнної політики. Найбільш яскраво динаміка даного напрямку державної політики представлена у Воєнній доктрині України.

Правові засади воєнної політики України закладені такими програмними документами як: Конституція України, Закони України «Про основи зовнішньої та внутрішньої політики», «Про оборону України», «Про основи національної безпеки» тощо.

Особливе значення для формування і реалізації воєнної політики має такий документ як Воєнна доктрина України, прийняття якого визначається нормами ст. 2 Закону України «Про національну безпеку». За період незалежності України було прийнято три варіанти Воєнної доктрини (1993, 2004 та 2015 рр), перша – Верховною Радою України, а наступні вже Президентом України.

Перша Воєнна доктрина України була затверджена Постановою Верховної Ради України № 3529-ХІІ від 19 жовтня

1993 р.[1] і основним фактором, що вплинув на її формування, став процес фактичного набуття Україною статусу без'ядерної держави. Саме ядерне роззброєння можна вважати основною детермінантою, що визначала напрям воєнної політики молодій незалежній Україні, яка пішла шляхом демократичного розвитку. Україна дала приклад радикального варіанту вирішення важливих глобальних проблем людства, пов'язаних з війною і миром, ліквідацією зброї масового знищення, скороченням гонки озброєнь.

Зокрема, п. 1.3. цієї Доктрини передбачав, що «Україна має намір в майбутньому стати без'ядерною державою. Україна пов'язує скорочення та знищення ядерної зброї, яка розташована на її території, з адекватними діями інших ядерних держав та наданням ними і світовим співтовариством надійних гарантій її безпеки». На жаль такі адекватні дії з боку інших ядерних держав не відбулись, як і реальні гарантії безпеки для України не були надані. Але хтось завжди робить рішучий крок вперед першим, в даному випадку таку роль виконала Україна.

Крім того, важливим аспектом Воєнної доктрини 1993 р., враховуючи складні процеси, що відбувалися навколо Чорноморського флоту колишнього СРСР, можна вважати позицію, закріплену у п. 1.1. Доктрини, що Україна «виступає проти розміщення іноземних військ на своїй території». І хоч розподіл флоту був ще попереду, а перебування його російської частини на теренах України залишалось, створивши загрози в майбутньому, нормативне закріплення даного завдання було важливим для утвердження реального статусу незалежної держави.

В іншому ж Воєнна доктрина 1993 р. містила загальні положення, у яких підкреслювалося, що Україна не висуває територіальних претензій до інших держав і не визнає жодних територіальних претензій до себе; сприяє паритетному і збалансованому скороченню всіх видів збройних сил і озброєнь у регіоні та у Світі, виходячи з умов забезпечення оборонної достатності кожної держави; обстоює вирішення всіх міждержавних суперечностей тільки політичними та іншими методами, прийнятими згідно з нормами міжнародного права. Все це позиціонувало Україну як миролюбну державу, доповнюючи головний постулат її воєнної політики, що полягав в спрямованості на утвердження без'ядерного статусу.

Вперше позицію щодо без'ядерного статусу було проголошено у Декларації про державний суверенітет України 1990 р., у Розділі IX якої, зокрема зазначалося, що Україна «урочисто проголошує про свій намір стати в майбутньому постійно нейтральною державою, яка не бере участі у військових блоках і дотримується трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї» [2]. Крім того, певною мірою завдання ядерного роззброєння України були підтверджені у низці угод 1991-92 рр. щодо ядерних сил колишнього СРСР (Угода про спільні заходи щодо ядерної зброї від 21 грудня 1991 р., Угода між Україною і Російською Федерацією про порядок переміщення ядерних боеприпасів з території України на центральні передзаводські бази Російської Федерації з метою їх розукомплектування та знищення від 11 травня 1992 р., тощо).

Протягом 1992 – 1993 років проблема ядерної зброї, що лишилася на території України від СРСР, була предметом переговорів між тодішнім українським керівництвом та урядами США і Російської Федерації. Окремі спроби деяких українських політиків поставити питання про призупинення процесу ядерного роззброєння успіху не мали. Достатньо слабкою виявилось і правове врегулювання питань ядерного роззброєння України. Так, практичні аспекти цього процесу були фактично визначені Массандрівськими угодами від 3 вересня 1993 р., зокрема Угодою між Урядом Російської Федерації та Урядом України про утилізацію ядерних боезарядів. При цьому жодних преференцій Україна не отримувала. Так цього ж дня був підписаний і абсолютно невигідний Україні Протокол про врегулювання проблем Чорноморського флоту, яким урядам РФ та України доручалося опрацювати угоду, «у відповідності до якої весь Чорноморський флот зі всією його інфраструктурою в Криму використовується Росією та отримує російську символіку» [3]. У процесі ядерного роззброєння тогочасному українському керівництву не вдалося отримати суттєвих міжнародних гарантій безпеки на рівні міждержавної угоди, задовольнившись сумнозвісним Будапештським меморандумом від 5 грудня 1994 р. Фактична втрата ядерного статусу Україною відбулася 2 червня 1996 р. Натомість всі гарантії безпеки носили виключно формальний характер і не відповідали головним цілям воєнної політики, яка мала забезпечувати безпеку України як незалежної держави.

Як ми можемо побачити, вищезгадані ключові позиції Воєнної доктрини 1993 р. так і не були дотримані. Більше того, саме про-рахунки 1993 – 1994 рр. – відмова від ядерної зброї без суттєвих гарантій та передача основної частини Чорноморського флоту РФ з базуванням в Криму і стали основою, що визначила тривку безпекову ситуацію України на наступні 20 років.

Друга редакція Воєнної доктрини України була прийнята Указом Президента України № 648/2004 15 червня 2004 р. [4] Власне кажучи, слід розрізняти даний документ у редакціях 2004 – 2005 рр. та у редакції 2012 р., адже вони різняться у своєму ключовому положенні – ставленні до розбудови відносин з НАТО.

Так, оригінальний текст Воєнної доктрини 2004 р., прийнятий ще за часів президентства Л. Кучми, містив цілий ряд положень, якими передбачалася інтеграція України у Євро-атлантичну систему безпеки.

Так, згідно п. 10 до основних складових забезпечення воєнної безпеки України у мирний час включався «розвиток військово-політичного партнерства та співробітництва з НАТО і ЄС та участь у міжнародній миротворчій діяльності».

Також важливим аспектом можна вважати включення до Доктрини у редакції 2004 р. такого аспекту забезпечення воєнної безпеки України у загрозовий період та у разі початку війни (збройного конфлікту) (п. 10 б), як «використання можливостей Ради Безпеки ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС, інших структур колективної безпеки, які несуть відповідальність за підтримання міжнародного миру і безпеки, згідно з Меморандумом про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, застосування кризового консультативного механізму відповідно до положень Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору.

Крім того, цей же п. 10 б) Доктрини містив перелік доволі рішучих автономних заходів, які повинні були реалізовуватися у загрозовий період, що включали: своєчасне введення воєнного стану, проведення загальної або часткової мобілізації, повне або часткове стратегічне розгортання ЗСУ, тощо. ЗСУ орієнтувалися на можливу відсіч збройній агресії, завдання ударів по найважливіших об'єктах і військах агресора з метою примушення його до відмови від подальшого ведення воєнних дій на початковій стадії агресії і укладення миру на умовах, які відповідають національним інтересам України. Тобто, існувало розуміння необхід-

ності швидкої та ефективної відповіді на збройну агресію з метою недопущення розгортання масштабного конфлікту.

Таким чином, як ми бачимо, починаючи з 2004 р. керівництво України досить чітко усвідомлювало, що дієві гарантії безпеки та протидії агресії щодо України можливо отримати лише у співробітництві з країнами ЄС, Сполученими Штатами Америки та НАТО. Тобто, йшлося про необхідність інтеграції в міжнародні безпекові інститути як принципову умову належного рівня захисту незалежності України.

Не менш важливе значення мав п. 16 Воєнної доктрини, яким визначалися засоби зміцнення зовнішніх гарантій національної безпеки, до яких у редакції Указу Президента № 800/2004 від 15.07.2004 були віднесені положення про те, що:

- в умовах, сучасної воєнно-політичної обстановки інтереси національної безпеки України зумовлюють істотне поглиблення відносин з НАТО і ЄС як гарантами безпеки і стабільності в Європі;

- активізація євро-атлантичної інтеграції України, в тому числі шляхом глибокого реформування оборонної сфери держави відповідно до європейських стандартів, належить до найважливіших пріоритетів як зовнішньої, так і внутрішньої політики.

Ці положення стали логічним продовженням розробленого у 2002 р. Плану дій Україна – НАТО та неодноразових заяв українського уряду про бажання приєднатися до Плану дій щодо членства в НАТО (ПДЧ), відповідно до ст. 10 Північноатлантичної угоди. Принаймні така позиція України проголошувалася на зустрічах під час самітів НАТО у 2004, 2005, 2008 – 2009 рр., але і через внутрішні українські проблеми, і через тиск з боку Російської Федерації не отримала реалізації.

Хоч окремі кроки на цьому шляху робились. Саме після участі наступного українського Президента В. Ющенко у саміті НАТО 2005 р. з'явилася нова редакція п. 16 Воєнної доктрини (затверджена Указом Президента № 702/2005 від 21.04.2005), яка була ще більшою мірою орієнтована на просування по шляху набуття Україною членства у НАТО, або принаймні особливого партнерства з НАТО. У п. 16 Доктрини вказувалося, що Україна має на меті зміцнювати зовнішні гарантії національної безпеки, визначалися основні шляхи та способи реалізації цього завдання, зокрема вказувалося, що: «в умовах сучасної воєнно-політичної обстановки інтереси національної безпеки України зумовлюють

істотне поглиблення відносин з НАТО і ЄС. Виходячи з того, що НАТО і ЄС є гарантами безпеки і стабільності в Європі, Україна готується до повноправного членства в цих організаціях».

Крім того, в якості пріоритетів зовнішньої та внутрішньої політики визначалися:

- активізація євро-атлантичної інтеграції України з орієнтацією на вступ до НАТО як основи загальноєвропейської системи безпеки;
- глибоке реформування оборонної сфери держави відповідно до європейських стандартів.

На жаль, період 2008 – 2009 рр. став досить невдалим з точки зору реалізації положень Воєнної доктрини України. Крім відмови під тиском Росії з боку НАТО під час Бухарестського саміту 2008 – 2009 р. розглядати питання надання Україні можливості приєднання до ПДЧ, слід згадати і збройну агресію Росії проти Грузії у 2008 р. Остання, по-перше, продемонструвала агресивну політику РФ та її готовність до військового шляху досягнення своїх цілей; по-друге, виявила неготовність країн Заходу оперативно і адекватно реагувати на такі агресивні дії. Все це у комплексі значно погіршило ситуацію в сфері воєнної безпеки України.

Ще більш поглибили безпекову кризу України дії проросійського уряду В. Януковича. Найбільш відомою з яких є Харківська Угода між Україною та Російською Федерацією з питань перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України від 21 квітня 2010 р., якою строк перебування флоту РФ у Криму, який мав би закінчитися у 2017 р., було подовжено щонайменше на 25 років. Фактично, ця угода остаточно розв'язала руки РФ для підготовки захоплення та анексії Криму.

Крім того, уряд В. Януковича повністю припинив дії щодо інтеграції до НАТО. Зокрема, це знайшло відображення у редакції Воєнної доктрини України зразка 2012 р., з якої повністю було прибрано згадки як про інтеграцію до НАТО, так і про можливість звернення до Північноатлантичного альянсу у випадку збройної агресії.

Зокрема, п. 16, яким регулювалися основні напрямки політики щодо запобігання воєнним конфліктам, було викладено у повністю «нейтральній» редакції, що включала лише такі дії, як:

- забезпечення обґрунтованості, послідовності і системності воєнної політики;

- дотримання без'ядерного статусу і політики позаблоковості;

- координація та узгодженість дій на міждержавному рівні.

Власне кажучи, саме з такими деклараціями «позаблоковості» Україна і підійшла до весни 2014 р. – початку збройної агресії Російської Федерації щодо України.

Діюча третя (але фактично – четверта) редакція Воєнної доктрини України була затверджена Указом Президента України № 555/2015 від 24 вересня 2015 року. [5] Основні положення є похідними від Стратегії національної безпеки України [6].

Нова редакція Воєнної доктрини України 2015 р. є повністю відмінною від попередніх, в першу чергу у тому аспекті, що вона розроблялася та була прийнята вже під час україно-російського збройного конфлікту. Преамбула цього документу містить посилення на ряд ключових аспектів, що вплинули на її створення, зокрема:

- тимчасова окупація Російською Федерацією частини території України – Автономної Республіки Крим і міста Севастополя;

- розпалювання Росією збройного конфлікту в східних регіонах України,

- руйнування системи світової та регіональної безпеки і принципів міжнародного права.

Іншими словами, дана Доктрина базується не на прогнозуванні ймовірного противника та можливих загроз, а на конкретних безпекових обставинах, за яких противник є чітко визначеним, а загрози – реальними та наявними.

Крім того, нова Доктрина є результатом певного переосмислення наявних ресурсів та можливостей України, які вже проявилися в процесі протистояння збройній агресії Росії. А також, багато у чому (наприклад, згадками про добровольчі формування) є результатом мобілізації держави та суспільства у відповідь на цю агресію. В останньому аспекті можна вважати, що спрацювало правило, сформульоване А. Тойнбі, згідно якого, посеред іншого військові конфлікти можуть призводити до суттєвих змін у середині суспільства, яке стало об'єктом агресії. Адже, «несподівана поразка» (у випадку України – окупація Криму, окупація частини Донецької та Луганської областей) «здатна спонукати повалену сторону привести свій будинок до ладу і підготуватися до переможної відповіді» [7].

Ключовим, у характеристиці стану воєнної безпеки України, безумовно є п. 28 Воєнної доктрини, який містить визначення воєнного противника України. Згідно його положень «Україна вважатиме своїм воєнним противником іншу державу (коаліцію держав), дії якої (яких) кваліфікуються законами України або міжнародно-правовими актами як збройна агресія. На сьогодні воєнним противником України вважає Російську Федерацію». Власне кажучи, саме виходячи із такого визначення наявного на сьогодні воєнного противника і побудована поточна редакція Воєнної доктрини України.

Зокрема, на цьому тлі визначаються можливі сценарії реалізації загроз воєнній безпеці України (п. 11 Доктрини), до яких відносяться:

- повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України з проведенням сухопутних, повітряно-космічних, морських операцій з воєнно-політичними цілями;

- окрема спеціальна операція Російської Федерації проти України із застосуванням військових підрозділів та/або частин, вогневих ударів, інформаційних, інформаційно-психологічних операцій (дій) у сукупності з використанням невоєнних заходів, у тому числі миротворчих сил за відсутності відповідного рішення Ради Безпеки ООН;

- блокада морських портів, узбережжя або повітряного простору України із застосуванням воєнної сили, порушення комунікацій України з боку Російської Федерації;

- збройний конфлікт всередині держави, інспірований Російською Федерацією з намаганням відокремити від України адміністративно-територіальні одиниці у східних та південних регіонах України, за участю не передбачених законом збройних формувань, терористичних угруповань у взаємодії з політичними, неурядовими, етнічними, релігійними або іншими організаціями;

- збройний конфлікт на державному кордоні України, зокрема прикордонні збройні інциденти (провокації, сутички) з регулярними або нерегулярними силами Російської Федерації, не передбаченими законом збройними формуваннями;

- терористичні акти на території України або проти громадян України, посягання на життя державних чи громадських діячів, представників іноземних держав (вчинені з метою провокації

війни або міжнародних ускладнень), диверсії (у тому числі на об'єктах критичної інфраструктури), а також вибухи, підпали у приміщеннях органів державної влади та їх захоплення, викрадення громадян або захоплення заручників.

Багато дій подібного плану відбулись в різних регіонах України протягом останніх трьох років, що підтверджує правомірність визначень детермінант воєнної політики чинною Воєнною доктриною України.

Слід відзначити також і переосмислення Україною співвідношення між національними та міжнародно-правовими засобами попередження та протидії збройній агресії. Так, важливими характеристиками безпекового середовища, в якому знаходиться Україна (п. 6 Доктрини), є констатація неефективності та низької дієвості міжнародної системи безпеки. Зокрема, зазначається наявність таких факторів, як:

- послаблення ролі міжнародних безпекових інститутів;
- спроби посилити роль воєнної сили поза наявними механізмами міжнародної безпеки;
- порушення норм і принципів міжнародного права, закріплених у міжнародних договорах.

В цьому аспекті констатується, що зовнішньополітичні умови не сприяють врегулюванню збройного конфлікту на Сході України та визначаються два ключові ресурси можливого його вирішення:

- необхідність розраховувати насамперед на власні сили України;
- підтримка США, держав - членів ЄС і НАТО, які вважають, що збереження незалежності та територіальної цілісності України є одним із визначальних факторів забезпечення світової та регіональної стабільності.

В цьому ж контексті сформульовані і основні цілі у сфері воєнної політики України (п. 16 Доктрини), до яких відносяться:

- відбиття збройної агресії Російської Федерації проти України;
- забезпечення обороноздатності України на рівні, достатньому для запобігання виникненню збройного конфлікту, а у разі збройного конфлікту - для його локалізації і нейтралізації;
- участь України у реалізації спільної політики безпеки і оборони Європейського Союзу;

– удосконалення системи забезпечення воєнної безпеки, яка б гарантувала надійний захист держави від зовнішніх та внутрішніх загроз, гідне сприйняття України на міжнародному рівні та відповідала критеріям членства України в ЄС і НАТО.

Слід зазначити, що ще одним із наріжних каменів Воєнної доктрини України є ідея відмови від політики позаблоковості, європейська інтеграція та реформування збройних сил відповідно до стандартів НАТО.

Зокрема, п. 54 доктрини містить такі положення, як:

- відмова від політики позаблоковості;
- пріоритет участі в удосконаленні та розвитку євроатлантичної та європейської систем колективної безпеки;
- інтеграція до європейського політичного, економічного, правового простору з метою набуття членства в ЄС;
- поглиблення співпраці з НАТО для досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства у цій організації.

Щодо останнього положення Доктрина визначає конкретні строки (п. 55), згідно яких до 2020 р. заплановано забезпечення «повної сумісності Збройних Сил України з відповідними силами держав – членів НАТО».

Нарешті, останньою важливою рисою діючої Воєнної доктрини України є її адаптація до реалій гібридної війни. Це виражається у віднесенні до головних тенденцій формування та розвитку безпекового середовища у світі (п. 6) ряду факторів, що принципово змінюють характер збройної боротьби, зокрема, таких як:

- перенесення ваги у воєнних конфліктах на асиметричне застосування воєнної сили не передбаченими законом збройними формуваннями;
- зміщення акцентів у веденні воєнних конфліктів на комплексне використання воєнних і невоєнних інструментів (економічних, політичних, інформаційно-психологічних тощо).

Серед головних тенденцій, що впливають на воєнно-політичну обстановку в регіоні довкола України (п. 7), названа така, як «інформаційна війна Російської Федерації проти України».

В аспекті протидії викликам гібридної війни Воєнну доктрину України слід розглядати в комплексі з двома іншими програмними документами – Стратегією кібербезпеки України [8] та Доктриною інформаційної безпеки України [9], які покликані створити засади підготовки та проведення Україною стратегічних

комунікацій, контрпропагандистських заходів та інформаційно-психологічних операцій.

Отже, чинна Воєнна доктрина України чітко формулює основні напрямки воєнної безпеки та окреслює як внутрішні, так і зовнішньополітичні стратегії та тактичні прийоми забезпечення державного суверенітету та територіальної цілісності. Визначення вектору міжнародної співпраці для захисту безпеки стимулює євроінтеграційні процеси в Україні. Таким чином, цей документ дає чіткі відповіді на питання загроз та гарантій щодо національної безпеки держави. Він підтверджує комплексний системний характер діяльності різних суб'єктів задля створення безпечних умов існування та функціонування всіх сфер життєдіяльності людини, суспільства, держави, міжнародної спільноти. Це основа ефективної воєнної політики, спроможної створити належні умови стабільного розвитку демократичної української держави.

Навіть ретроспективний аналіз складових та факторів впливу на стан безпеки переконливо доводить багатовимірність змісту, форм та суб'єктно-об'єктного складу національної безпеки; демонструє динаміку процесів забезпечення безпеки на різних етапах суспільного розвитку, виявляє специфіку загроз та особливості сучасних моделей і технологій протистояння існуючим викликам безпеці.

Все це обумовлює необхідність концептуального обґрунтування та конструювання ефективної моделі збалансованого безпечного середовища для різних суб'єктів системи міжнародних відносин в умовах кризи світової безпеки. І національна безпека виступає в цьому плані базовою категорією і невід'ємною складовою регіональної та міжнародної безпеки, що стимулює процеси міжнародної кооперації та співпраці в різних сферах життєдіяльності соціуму, базуючись при цьому на принципах і стандартах, прийнятих для цивілізованого Світу і закріплених нормами міжнародного права.

Такі підходи дозволяють конструювати сучасну модель воєнної політики держави, яка відповідає як національним інтересам, так і створює баланс у взаєминах з іншими суб'єктами системи міжнародних відносин, враховуючи різноманітні фактори.

Однак успішне впровадження воєнної політики потребує комплексу заходів воєнного, економічного, політичного, дипломатич-

ного характеру як з боку самої України так і з боку інших держав. Лише спільні узгоджені кроки забезпечують успіх у розв'язанні складних конфліктних ситуацій. Міжнародна підтримка України виступає запорукою незалежності і перспективного розвитку. Тому сучасне розуміння воєнної політики включає сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, які визначають детермінанти воєнної стратегії держави.

Бібліографічний список:

1. Про Воєнну доктрину України : Постанова Верховної Ради України № 3529-ХІІ від 19 жовтня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 43. – Ст. 409.
2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. –1990. – № 31. – Ст. 429.
3. Протокол про врегулювання проблем Чорноморського флоту від 03.09.1993. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_054
4. Про Воєнну доктрину України : Указ Президента України від 15 червня 2004 р. № 648/2004 // Офіційний вісник України. – 2004. –№ 30. – Т. 1. – Ст. 2005.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України № 555/2015 від 24.09.2015 // Офіційний вісник Президента України. – 2015. – № 22. – С. 19. – Ст. 1291.
6. Про стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 20 лютого 2007 року № 105/2007 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 11. – С. 7. – Ст. 389.
7. Toynbee A. Study of History / A. Toynbee ; Abridgements by D. C. Somervell. – L. : Oxford University Press, 1934–1961. – Vol. 1–12. – P. 572.
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : Указ Президента України від 15.03.2016 № 96/2016 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 23. – Ст. 899.
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 25.02.2017 № 47/2017 // Офіційний вісник України. – 2017. – № 20. – Ст. 554.

В статтє проаналізовано приоритетные стратегические цели и задачи, определяющие направленность военной политики Украины на разных этапах упрочения ее независимости. Основное внимание уделено правовой базе военной политики. Особенно наглядно динамика

этого направления государственной политики представлена в Военной доктрине Украины.

The article provides the analyses of the strategic priorities and objectives that have been determining the direction of the Ukrainian military policy from the gaining of the independence till present times. The focus is made upon the characteristics of the legal regulations of the military policy. The dynamics of this direction of State policy has the clearest reflection within the Military doctrine of Ukraine.

Стаття надійшла до редколегії 26.04.2017

УДК 32:114

Куц Г.М., ХНПУ імені Г. С. Сковороди

ДОМІНАНТНІ ІДЕЇ ПРАВОВОГО ЛІБЕРАЛІЗМУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ: ПОЛІТИКО-МЕНТАЛЬНИЙ ВИМІР

У формуванні лібералізму вагомую роль відіграли ідеї, які згодом стали основою демократичного політико-правового устрою Європейського Союзу, оформивши концептуальний каркас ліберальної доктрини. Ці ідеї дали незворотній поштовх для становлення правового лібералізму та сприяли становленню ліберально-демократичної політичної культури, продукуючи формування специфічних політико-ментальних характеристик соціуму.

Вельми плідними для виникнення правового лібералізму стали ідеї свободи, рівності, природних прав індивіда, суспільного договору, конституціоналізму, розділення владних гілок, обмеженого врядування, політичного представництва, верховенства права, громадянського суспільства, приватної власності, толерантності, конкуренції тощо.

Актуальність виявлення домінантних ідей правового лібералізму в політико-ментальному контексті зумовлена насамперед тим, що політико-правове оформлення сучасного політичного ландшафту західних країн відбулося завдяки ідейному арсеналу ліберального дискурсу. Актуальність детермінована також багатозначністю цього феномену, який відображає мозаїку політичного, економічного, соціокультурного, національного тощо розмаїття